

לנקבה.

לרבי עקיבא פטור משום שאין היא ראויה לפנים, מאחר ואם עלתה תרד.

אלא אי אמרת שאף רבי עקיבא מודה בעולת נקבה שאם עלתה תרד, יקשה: הא, ברייתא זו מניי? הרי אף לרבי עקיבא אין לחייב על העלאת בשר עולת נקבה בחוץ מאחר ואינו ראוי להיקרב בפנים!?

מתניתין

א. שחטו לקרבן במחשבה על מנת להניח את המזבח או אימוריו למחר, להשהות את זריקת הדם או הקטרת האימורים עד לאחר זמנם. או חישוב להוציא את הדם או האימורים לחוץ שאם היה עושה כן בפועל היו נפסלים בכך, רבי יהודה פוסל, וחכמים מכשירין. ומחלוקתם היא, האם כל מחשבה לעשות מעשה הפוסל את הזבח, פוסלתו, או רק מחשבת עבודה חוץ לזמנו או מקומו.

ודוחה הגמרא: אל תדייק מדברי הברייתא על המעלה מבשר אימן בחוץ, אלא אימא, אמור כך: המעלה מהן בחוץ פטור. ודייק מזה, הא אם העלה מאימורי אימן — חייב. ועוסקת הברייתא באימורי חטאת או שלמים הבאים אף מן הנקבה, ולכך אם העלם בחוץ חייב.

ב. שחט את הזבח במחשבה על מנת ליתן למתנות הדם על גבי הכבש שאינו מקום מתן דם, או על גבי המזבח שלא כנגד היסוד והיינו בקרן המזרחית דרומית שלא היה לה יסוד [ודם העולה צריך להנתן על קיר המזבח כנגד היסוד שתחתיו], וליתן את מתנות הדם הניתנים למעלה, למעלה מחוט הסיקרא, חישוב ליתנם למטה. ואת הניתנים למטה חישוב ליתן למעלה. ואת הניתנים

ומקשינן: והא "המעלה מהן", שמשמעו מבשרן, קטני. ויש לך לדייק שדין אימן הוא דומיא דידהו. כשם שבהם דיברה הברייתא על העלאת בשרם, הוא הדין לגבי אימם יש לך לדייק שאם העלה מבשרה, חייב. ואם כן חזרה קושיא למקומה, שאין לך לחייב לרבי עקיבא על העלאת בשר אלא בעולה, כיון שהוא מכשיר בעלי מומין מלירד!?

בפנים ההיכל חישוב לתת בחוץ, על המזבח החיצון, ואת הניתנין בחוץ חישוב לתת בפנים. וכך אם חישוב שיאכלוהו טמאים, וכן אם חישוב שיקריבוהו טמאים, או חישוב שיאכלוהו ערלים, ושיקריבוהו ערלים, וכן

ודוחה הגמרא: אל תפרש דברי הברייתא בשליל ושלילי עצמם על העלאת בשרם, אלא אימא כך: המעלה מאימוריהן בחוץ פטור. ותדייק, הא מאימורי אימן חייב. והיינו בחטאת או שלמים. אבל בעולה, אף

שתהיה בדבר שלא קדוש להקרבה, ומוכרח מזה שחלה קדושת הקרבה אף בנקבה לעולה, וחזרה הקושיא מה ענין נקבה לעולה, לבעלי מום שקדם מומם את הקדישן, שהרי בהם לא חלה קדושת הגוף כלל!?

כיון שלא הקריבו לשם חובה, אין לו להיות דווקא בן שנה או שתיים, [ומה שאין כן בהקריבו לשם חובה, דינו שתעובר צורתו כפי המבואר במנחות מח ב, ומשום שאין זו הקרבה ראויה שאי אפשר שיקרב בתורת אשם], אבל מכל מקום הרי גם הקרבה שלא לשם חובה אי אפשר

לזמנו, הוא דאתא? והרי האי פסוק מיותר זה מיבעי ליה לכדתניא: נאמר בפסוק שם "ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל. לא יניח ממנו עד בוקר" [שם]. למדנו בזה לתודה שנאכלת ליום ולילה בלבד!

ועדיין לא למדנו מכאן אלא לתודה עצמה, אבל חליפין, אם אבדה תודתו, והפריש אחרת תחתיה, ולפני שהקריב את השניה נמצאה הראשונה, שדין השניה להיקרב כדין "חליפי תודה",

וכן ולדות תודה, ותמורות תודה, שהמיר תודתו בבהמה אחרת, ודין שתיהן להיקרב, מניין שאף אלו נאכלים ליום ולילה?

תלמוד לומר "ובשר". והיינו שיש בפסוק זה תיבות מיותרות, כי היה לו לכתוב "ותודתו ביומו יאכל", ומתיבת "בשר" נתרבו אלו.

חטאת ואשם, מניין שאף בשרם נאכל ליום ולילה בלבד? תלמוד לומר "זבח", ובא לרבות זבחים נוספים.

ומניין לרבות שלמי נזיר, איל הנזיר, הטעון הבאת לחם כתודה, ושלמי פסח, חגיגת ארבעה עשר הבאה עם הפסח, שאף אלו נאכלים ליום ולילה בלבד? [ביתר החגיגות נאמר מפורש שנאכלות לשני ימים ולילה]? תלמוד לומר "שלמיו".

לחמי תודה, וחלות ורקיקים שבנזיר מניין? תלמוד לומר "קרבנו".

כולן, שנתרבו כאן, קורא אני בהן "לא יניח ממנו עד בוקר".

נמצא שפסוק זה אינו מיותר, כי הוא בא

אם חישוב לשבר עצמות הפסח, או לאכול הימנו מן הפסח נא, מבושל חלקית ולא צלי, וכן אם חישוב לערב דמו של הזבח בדם קרבנות הפסולים.

בכל אלו המחשבות, בשר הזבח. לפי שאין מחשבה פוסלת בכל הקרבנות אלא במחשב חוץ לזמנו וחוץ למקומו, והפסח והחטאת ששחטן במחשבת שלא לשמן.

גמרא

ודנה הגמרא: מאי טעמיה דרבי יהודה במשנתנו, הפוסל בחישוב להניח דמו למחר, או להוציאו לחוץ, והרי הפסוק של פסול פיגול עוסק רק במחשבת אכילה או הקטרה חוץ לזמנו, ולא בהנחת הדם?!

אמר רבי אלעזר: תרי קראי כתיבי בפסול נותר: כתוב אחד האמור לגבי קרבן פסח אומר "לא תותירו ממנו עד בקר" [שמות יב]. וכתוב אחד האמור לגבי קרבן תודה אומר "לא יניח ממנו עד בקר" [ויקרא ז]. ונמצא פסוק אחד מיותר. ולכך יש לדורשו לפי הכלל שאם אין ענין בפסוק ללמד במקום זה, תנהו ענין ללמד במקום אחר:

אם הפסוק המיותר לגבי איסור נותר אינו ענין לומר שיש איסור להניח [להותיר] את בשר הקרבן, תנחו לענין מחשבת הינחה, אם חישוב בעבודתו להניח את הדם או את האימורים למחר, חוץ לזמנם, ובא הכתוב המיותר ללמד שאף מחשבה כזאת של הינחה פוסלת.

ומקשינן: וכי סובר רבי יהודה כי האי קרא, הפסוק המיותר, להכי, למחשבת הינחה חוץ

ללמד על זמן אכילת הזבח, ואם כן, כיצד אמרנו שדורש ממנו רבי יהודה את פסול מחשבת הינוח?!

ועוד קשה, הרי טעמא דרבי יהודה סברא הוא, ולא מן המקרא למדו!

דתניא: אמר להם רבי יהודה לחכמים, וכי אי אתם מודים שאם הניחו את הדם למחר שהוא פסול, לפי שנפסל הדם בשקיעת החמה? הלא בודאי שאתם מסכימים בדבר הזה, ולכן אף אם הישב להניחו למחר — פסול! הרי שלא למד רבי יהודה את דינו מן הכתוב אלא מסברא.

ומתצינן: אם כן, אם נאמר שלא בא הפסוק הזה ללמד אלא על זמן אכילת הזבח בלבד, לימא קרא "לא תותירו ממנו עד בוקר", כמו בכל שאר הנותרים שנאמר בהם לשון נותר. מאי "לא יניח"? מפני מה הוציאתו תורה בלשון זו? אלא בא הכתוב ללמד, אם אינו ענין לאיסור ופסול הינוח, תנחו ענין למחשבת הינוח, שפוסלת את הזבח.

ומסיקה הגמרא: אלא, אכן טעמא דרבי יהודה סברא הוא,¹ שמסתבר לומר כי כל מעשה שאם יעשה בפועל יפסל הזבח על ידו, הרי אף המחשבה [בעת עבודת הקרבן] בדבר עשיית מעשה זה פוסלת.² וסברא זו קיימת אף לגבי מחשבת הוצאת הדם לחוץ,

ומקשינן: התינוח דרשה זו ללמד על מחשבה להניח דמו למחר שפוסלת. אולם מחשבה להוציא את דמו לחוץ שפוסלת אף היא, מאי איכא למימר, מנין לרבי יהודה דבר זה?

לחשב על מקום המשולש שהוא חוץ לעזרה. ולדברי טהרת הקודש קשה, שהרי מיעוט זה הינו רק לענין פסול מחשבת זריקה חוץ למקומו, הפוסלת אף במחשב על זריקת מקצת הדם, אבל עדיין יש לנו לפסול מחשב ליתן את כל הדמים הפנימיים בחוץ מדין מחשבה כמעשה! ולכך תירץ, כיון שבדין מחשבת חוץ למקומו נתמעט מקום שאינו משולש, הרי גילתה תורה בזה שבמחשבת המקום אין דין מחשבה כמעשה, ולזה הוצרכה תורה לרבות מחשבת זריקה חוץ למקומו שפוסלת.

1. כתב טהרת הקודש, אין להקשות כיון שסברא היא, מדוע הוצרכה התורה לרבות פסול מחשבת זריקה שלא במקומה, הרי כרת אין על אכילת זבח שנפסל משום כך, ואת הפסול על עצם הוצאת הדם לחוץ למדנו מסברא! ? כי לא פסל רבי יהודה אלא בחישוב להוציא את כל הדם חוץ למקומו, שעל ידי כך היה נפסל הזבח אם היה עושה כן בפועל, ומה שאין כן אם חישוב על הוצאת מקצת הדם, לא היה נפסל הזבח בהוצאה זו, ולזה כתבה תורה, שמחשבת זריקה חוץ למקומו פוסלת אף אם חישוב על מקצת הדם.

2. יש לחקור בעיקר סברא זו, האם ענינה מדין מחשבת פסול, והיינו, שמחשבה בדבר שאם היה עושהו בפועל היה נפסל הזבח, הרי היא מחשבה פסולה, או שסברתו בזה היא משום שמחשבתו נידונית כמעשה, וכיון שאם היה עושה כן בפועל היה פוסל, הוא הדין כשחישוב לעשות כן, הרי

ובשפת אמת הקשה על דבריו, מפשטות הגמרא לקמן שכתבה כי הטעם שלא פוסל רבי יהודה במחשב ליתן את הניתנין בפנים בחוץ [ולא כפירוש רש"י שהעמיד דברי הגמרא על דמים החיצוניים שחישוב ליתנם בפנים], הוא משום שבדין חוץ למקומו גילתה תורה שצריך

לשבור עצמותיו של קרבן הפסח, שהוא דבר אסור, וכן אם הישב לאכול ממנו נא?

הרי אם יעשה כן בפועל, זיבחה גופיה מי מיפסיל? ואם כן, אף המחשבה על מעשה זה אינה פוסלת.

וכן אם תרצה לומר, ניפלוג בחישוב על מנת שיאכלוהו טמאים את בשר הזבח, ושיקריבוהו טמאים את האימורים, הרי גם זה לא יתכן, כי אם בפועל יקרבו האימורים או יאכל הבשר על ידי אלו, זיבחה גופיה מי

כיון שאם יוציאו בפועל יפסל, הרי אף אם הישב מחשבת הוצאה, הוא פסול.³

ומקשינן: מאחר ולמד רבי יהודה את דינו מסברא, מדוע פוסל הוא רק במחשבת הנחת הדם או הוצאתו, וניפלוג נמי רבי יהודה על חכמים בכולהו מחשבות האמורות במשנה שאם חישבן הזבח כשר, ויפסול את הזבח אף באלו, מטעם זה שמחשבה כמעשה!?

ומתריצין: בהי ניפלוג? וכי ניפלוג בשובר עצמות הפסח, שחישב בעת השחיטה

היא מחשבה פסולה, ולכך אין נדונית מחשבה פסולה, אלא זו שמחשב על מעשה הפוסל את הזבח לגמרי.

3. בביאור מחלוקת רבי יהודה ורבנן כתב הקהלות יעקב [סימן כב], שאף רבנן סוברים מחשבה כמעשה לענין דין פיגול שביסודו הוא מטעם מחשבה כמעשה וכפי שנדרש דין זה ממה שנאמר בתורה "ואם האכל יאכל ביום השלישי" שמחשבת אכילה חוץ לזמנו מפגלת, הרי שמחשיבה התורה את מחשבת חוץ לזמנו כאכילה חוץ לזמנו, ואמנם אם יאכלנו בפועל חוץ לזמנו לא יפסל בכך משום שכבר הוכשר בשעת זריקה ואינו חוזר ונפסל, אבל מכל מקום מחשבת אכילה נידונית כאילו בשעת העבודה כבר נעשה בו מעשה אכילה חוץ לזמנו ולכן מתפגל כל הזבח. אלא שנחלקו רבי יהודה ורבנן בדין מחשבה כמעשה, שרבי יהודה סובר כיון שמצינו דבר זה בפיגול, יש לנו ללמוד סברא זו אף על מה שלא נאמר בדין פיגול וכגון מחשבת הנוח, ורבנן סוברים שלא חידשה התורה דבר זה אלא בדבר שיש בו דין פיגול, שלגביו אמרה תורה מחשבה כמעשה.

מחשבה זו כמעשה, ופסל הזבח. ובמקדש דוד [לג א, סוף ד"ה ונראה] מבואר, שאם ענינו משום מחשבת פסול, הרי שאין הקרבן טעון עיבור צורה, וכמו פסול פיגול ושאר פסולי מחשבה, אבל אם ענינו מחמת שמחשבתו נידונית כמעשה, הרי שכשם שאם היה מניח את דמו בפועל או מוציאו לחוץ היה הזבח טעון עיבור צורה, הוא הדין כאשר חישב לעשות כן שמחשבתו היא כמעשה.

ובאחיזר [יורה דעה כט ב] כתב בדעת התוס' לעיל [כז א ד"ה יצא זה], שכתבו שאף לרבי יהודה הסובר מחשבה כמעשה, אין המחשבה פוסלת אלא במחשב על מעשה שדינו לפסול לגמרי את הזבח אבל מחשבה על מעשה שאינו פוסל את הזבח אלא פוסל את הבשר מאכילה בלבד, אינה נידונית כמעשה, ואף הבשר לא יפסל מחמת מחשבה זו. הרי שדעתם של התוס' ברורה שסוברים שאין ענין הפסול מחמת שנחשב כאילו בפועל עשה כמחשבתו, שאם כן אף מחשבה על מעשה הפוסל את הבשר מאכילה יש לה לפוסלו מאחר והוא כאילו עשה כן בפועל, אלא בהכרח סוברים התוס' שסברתו של רבי יהודה היא שמחשבה בדבר שאילו היה עושהו היה נפסל הזבח, הרי

מיפסיל למפרע, אחרי שכבר הוכשר⁴ ונרצה הקרבן על ידי זריקת הדם!?

וכיון שאין הזבח נפסל בעשיות אלו, אף המחשבה אינה פוסלת בהן.

וכן אם תרצה לומר שניפלוג רבי יהודה בחישוב **שיאכלוהו ערלים ושיקריבוהו ערלים** גם זה לא יתכן כי **זיבחה גופיה מי מיפסיל** אם יעשו זאת בפועל?

לישנא אחרינא כביאור טעמו של רבי יהודה שאינו פוסל במחשבה שיקרבוהו טמאים ושיקריבוהו ערלים:

כל כמיניה? דהיינו, וכי יש בכוחו לגרום

4. הקשו התוס' [ד"ה שיאכלוהו טמאים], לתירוץ זה, חישב להניח את האימורים למחר או להוציאם לחוץ, מדוע פוסל רבי יהודה בזה, הרי אם יעשה כן בפועל לא יפסל הזבח אחר שזנרק הדם כהלכתו! ותירצו, שאין זה דומה, כי אם יניח את האימורים למחר או יוציאם, ויפסלו בכך, הרי שכל הקרבן נפסל על ידי זה, כי כל שהאימורים קיימים ואינם מוקטרים, אין הבשר נותר באכילה, וממילא נפסל למחרת משום נותר, ומה שאין כן כאשר הקריבו טמאים את האימורים לא נפסל הבשר בכך, מאחר ודין אימורים אלו לא לירד מהמזבח, ומלבד זאת, כשאבדו האימורים או נטמאו, מותר הבשר באכילה משום שזנרק הדם כהלכתו.

אלא פסול בשר ובעלים נתכפרו, ומה החילוק בין מחשבת הנחת אימורים למחר, למחשבת זריקה שלא במקומה!?

ועוד הקשה, מדברי התוס' לעיל [כז א ד"ה יצא זה] שכתבו, שהטעם שלא פסל רבי יהודה במחשבת זריקה שלא במקומו הוא, משום שלא אמר רבי יהודה מחשבה כמעשה אלא בדבר שאם היה עושהו היה נפסל הזבח לגמרי ולא נתכפרו בעלים, אבל בדבר שבמעשה אינו פוסל הזבח אלא רק את הבשר לא אמר רבי יהודה את דינו, ואיך יתרוצו התוס' את דברי המשנה שפוסל רבי יהודה במחשבת הנחת האימורים למחר, שאין בזה אלא פסול בשר!?

ובטהרת הקדש כתב, שאין כוונת התוס' בסוגייתנו לומר, שרק האימורים והבשר נפסלו על ידי מחשבת הנחת האימורים, שהרי לעיל כתבו שאין מחשבה כמעשה אלא באופן שאם היה עושה כן לא היו הבעלים מתכפרים, אלא כוונתם שמחמת פסול הבשר והאימורים אין זריקת הדם מרצה, וכדעת רבי יהושע הסובר אם אין בשר אין דם, שכאשר אבדו האימורים והבשר קודם זריקה לא נתכפרו הבעלים, ואם כן, הוא הדין למחשבת הוצאתם שהיא כמעשה, והרי זה כמו שאבדו קודם זריקה.

וכתב עוד, שמה שלא פסל רבי יהודה במחשב ליתן את הדם שלא במקומו, אף על פי שאם עשה כן בפועל נפסל הבשר, הוא משום שבזריקה שלא במקומה, פסול הבשר חל כאחד עם הזריקה, שעל ידי שזרק שלא במקומו נפסל

והקשה הגרע"א, מה בכך שאם הניח את האימורים למחר נפסל הבשר באכילה, הרי מכל מקום זריקת הדם מרצה ונתכפרו הבעלים, ואם כן הוא הדין כאשר חישב להניח האימורים למחר, אין לו להיפסל משום מחשבה, מאחר ונתרצו בעלים, וכשם שבחישוב ליתן את הדמים העליונים למטה לא פסל רבי יהודה, משום שאם עשה כן בפועל נתכפרו הבעלים, אף על פי שלא הותר הבשר באכילה, הוא הדין בזה, ואם תאמר שמה שאמר רבי יהודה במשנתנו על הניתנין למעלה שנתנן למטה כשר, היינו רק נתכפרו בעלים, ואילו הבשר עצמו אסור באכילה כפי שהיה הדין אם עשה כן בפועל, אם כן מדוע לגבי מחשבת הנחת האימורים או הוצאתם נאמר במשנה שפסול, הרי אף בזה אין צריך להיות

שאכן יקריבוהו טמאים וערלים? הרי הכהנים הטמאים לא ישמעו לו להקריבו

בפסול, ⁵ וכן הערלים לא ישמעו לו להקריב, כי עברה היא להם, ולכך אין מחשבה

הבשר, וכאשר מחשב לעשות כן, אין זה נחשב שאבד הבשר קודם זריקה, ומה שאין כן מחשבת הוצאה שבה נפסל הבשר מיד, וכבר קודם זריקה נחשב שאין בשר, ואין הזריקה מרצה

ובאחייעזר [יורה דעה, כט ג], תמה על דבריו, שהרי הנדון של מחשבה כמעשה, יש לו להיות נמדד על פי המעשה, שכל שאם היה עושה כן היה נפסל הזבח, הוא הדין למחשבה שפוסלת, ואם כן, כאשר חישב להניח את האימורים אחר זריקת הדם, אין לו לפסול בכך, מאחר ואם היה עושה כן בפועל לא היה נפסל, והיאך נאמר שהרי זה כאילו נפסל הבשר קודם זריקה, ומלבד זאת, לדבריו, מאחר ובנתינה שלא במקומה נפסל הזבח, הרי שמצד מחשבה כמעשה היה צריך להיות גם בזה כאילו נפסל הבשר קודם זריקה, שהרי חישב זאת קודם זריקה!?

וביישוב דברי התוס' כתב [שם ב], שענין מחשבה כמעשה, אינו משום שנחשב כאילו עשה כן בפועל, אלא ענינו שכל מחשבה בדבר מעשה הפוסל את הזבח, נחשבת מחשבה פסולה, ולכן, במחשב לזרוק את הדם שלא במקומו, שאין הזבח נפסל כמעשה זה, אין זו מחשבת פסול, ואין נחשב מחשבת פסול אלא מחשבה בדבר המעכב בריצוי הקרבן, אולם בחישוב להניח את האימורים למחר, אין הדבר כן, משום שבתוס' בפסחים כתבו [נט ב ד"ה יכול], שכל זמן שראוי הבשר לאכילת כהנים, אין הבעלים מתכפרים עד שיאכלו כהנים, אבל אם נטמא או יצא או נעשה נותר, אין מתעכבת כפרת הבעלים, וכיון שכן, הרי כשמחשב להניח את האימורים למחר, שעל ידי זה תתעכב כפרת הבעלים עד לאחר שיעשה נותר, הרי שיש כאן מחשבה פסולה, כי חישוב בדבר הנוגע לכפרה, ואמנם, לא יפסל הזבח על ידי זה, שהרי לא יתכן שהמחשבה תפסול יותר ממה שהיה

המעשה פוסל, אבל מכל מקום, לענין היתר הבשר, יש כאן מחשבה פסולה הנידונית בדין מחשבה כמעשה, ויש לה לפסול הבשר כשם שהיה נפסל כמעשה.

אמנם, אם חישב להניח את הבשר, שאין הכפרה מתעכבת בזה, הרי שאף על פי שאם היה עושה כן בפועל היה נפסל, אין זו מחשבה פסולה כלל, שאין היא נוגעת לכפרת הקרבן, והרי היא כמחשבת זריקה שלא במקומה שאינה פוסלת, מאחר ואינה מעכבת כלום בריצוי.

ובשפת אמת כתב ליישב סתירת דברי התוס' לעיל, כיון שעיקר הזריקה בא לכפר, ואף שלא במקומה היא מכפרת, הרי שהגם שאינה מתירה את הבשר, אין אומרים בזה מחשבה כמעשה לפסול, ומה שאין כן הקטרה שעיקרה בא להתיר את הבשר באכילה, הרי כיון שאם עשה מעשה והניחו, לא הותר הבשר ונפסל מעשה ההקטרה, הוא הדין למחשבה שתפסול בזה.

ובקהלות יעקב [כא ב] כתב ליישב, שכוונת התוס' שם היא, שמעשה זריקה שלא במקומה אינו מעשה הפוסל את הכפרה, וגם את הבשר אינו "פוסל", ורק שאינו מתירו באכילה, ועל זה לא שייך מחשבה כמעשה, כי רק על מעשה הפוסל נאמר מחשבה כמעשה, ולכן, במחשבת הנחת אימורים, מאחר ועל ידי מעשה הינוח האימורים חל שם פסול נותר על האימורים והבשר, סובר רבי יהודה שגם במחשבתו יחול פסול זה, ומה שאין כן מחשבת זריקה שלא במקומו, שאינו מעשה הפוסל, וגם יתכן שאפשר אח"כ להתיר הבשר על ידי זריקה כשרה, בזה לא אמר רבי יהודה מחשבה כמעשה.

5. כתב בזבח תודה, שלולא פירוש רש"י היה מפרש תירוץ הגמרא על ערלים בלבד, שזה אין בידו להיות ערל ולהקריב את הזבח, אבל לגבי

זו⁶ פוסלת, לפי שאין זה בידו לעשות כן בפועל.

שמה תאמר: מחשב לערב דמו בדם הפסולין, יפסול את הזבח, מאחר ואף אם יעשה כן בפועל יפסל הזבח מחמת שלא נזרק דמו?!?

אין הדבר כן, כי רבי יהודה לטעמיה, דאמר: אין דם מבטל דם. ואף דם זה שנתערב ראוי הוא לזריקה, ואין הזבח נפסל מחמת עירוב דמו בדם הפסולין.

ומקשינן: בחישוב ליתן את הדמים הניתנין

למעלה למטה, ואת הניתנים למטה למעלה, שאם עשה כן בפועל נפסל הזבח,⁷ מדוע לא חולק רבי יהודה לאמור שאף המחשבה פוסלת בזה?

ומתריצין: רבי יהודה לטעמיה, דאמר: נתינת הדם שלא למקומו, נמי מקומו קרינא ביה, וכשר הזבח. ולכך אף המחשבה על כך אינה פוסלת.

ומקשינן: ולילפלוג רבי יהודה בדברי המשנה על ניתנין בפנים שנתנן בחוץ, והניתנין בחוץ שנתנן בפנים. והיינו, מדוע באופן זה שחישוב ליתן בפנים את הדמים הניתנים

בכל ארבעת עבודות הקרבן, ואם חישוב נעשה פיגול, הרי שאף מחשב על אכילת טמאים מפגלת. והוכיח כן מדין פיגול עצמו, שהרי אכילה חוץ לזמנו אסורה משום נותר, ואם כן, מי ישמע לו לאכול בעברה, וכיצד מועילה מחשבתו בזה, ובהכרח, שברין פיגול אין צריך שתהיה מחשבתו ראויה לבוא לידי מעשה. וכן כתב באחיעזר [יורה דעה כט ה], והוכיח זאת גם ממה שמבואר בגמרא לעיל [לא ב], שמחשבת אכילת כזית על ידי שני בני אדם חוץ לזמנו, מפגלת [על אף שאין אכילת האדם השני תלויה בידו של המחשב]. וכן כתב בחזון איש אולם בטהרת הקודש [לעיל כו ב], כתב, שאף ברין פיגול, אין מועילה מחשבה על זריקה אסורה שתיעשה בידי אדם אחר.

7. במקדש דוד [לג א, ד"ה ונראה] הוכיח מכאן, שלשיטת רבי יהודה אם חישוב לשפוך את כל הדם נפסל הזבח מאחר ואם היה עושה כן בפועל היה פסול. שאם לא כן, מהי שאלה הגמרא מדוע לא פוסל רבי יהודה במחשב ליתן את הדם שלא במקומו, הרי אין הזבח נפסל בכך אם היה עושה כן בפועל, שאין זו זריקה כלל,

טמאים אין לתרץ כן, שהרי בידו להיטמא ולהקריב.

ובמקדש דוד [לג א, סוף ד"ה מקשינן בזבחים] הקשה על דברי הגמרא, שהרי בפועל יתכן מחשבת הקרבת טמאים ופסולים התלויה בידו, והיינו במקום שהוא עצמו ערל [הכשר לשחיטה] או טמא וחישוב להקריבו בפסול!?

6. בגמרא לקמן [לו ב] מבואר, שאם חישוב מחשבת אכילה חוץ לזמנו על ידי שיאכלוהו טמאים למחר, הרי זה פיגול. והקשה בזבח תודה, ללשון זו, שאין המחשבה פוסלת אלא בדבר שבידו לעשותו, מדוע חל פיגול, הרי אין זה בידו לבצע אכילה זו!?

ולכן כתב, שסברא זו הינה רק לשיטת רבי יהודה ובדבר שפסולו מצד מחשבה כמעשה, כיון שמחשבתו להניח למחר נחשבת כמו שהניח למחר, הרי שבמקום שמחשבתו לא תוכל להגיע לידי מעשה, אין היא נחשבת כמעשה, אבל במחשבת פיגול שפסולה אינו מטעם מחשבה כמעשה, שהרי אם היה אוכל את הזבח חוץ לזמנו לא היה נפסל בכך, אלא גזירת הכתוב היא, שלא לחשוב מחשבת אכילה חוץ לזמנו

מחשבה ליתן את הדם בפנים, שמקום זה לעולם אינו ראוי ליתן בו את הדמים החיצוניים.

ודבר זה גזירת הכתוב הוא, והוא נלמד ממה שאמר הכתוב לגבי מחשבת חוץ למקומו "שלישי", שבא להורות על "מקום משולש".

וכיון שגזירת הכתוב היא במחשבת חוץ למקומו שאינה פוסלת אלא אם חישב ליתנו חוץ לעזרה ולא בתוך המקדש, הרי שמחשבת נתינס דמים החיצוניים בפנים ההיכל אינה מחשבה הפוסלת את הזבח.

ומקשינן: ומי אית ליה לרבי יהודה האי סברא, שמחשבת חוץ למקומו צריכה להיות על מקום המשולש?

והתניא: רבי יהודה אומר: במה שנאמר "לא תזבח לה' אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום, כל דבר רע" [דברים יז] ריבה כאן

בחוץ, אינו פוסל את הזבח? הרי חטאת חיצונה שנתן את דמה בפנים ההיכל פסולה,⁸ שנאמר "וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד, באש תשרף", וכיון שאם עשה כן בפועל פסל, אף המחשבה דינה לפסול בזה, לפי רבי יהודה?! [ואין קושיית הגמרא מתייחסת לנתינים בפנים שנתנן בחוץ].⁹

ומתצינן: אין מחשבת נתינת דמים החיצוניים בפנים פוסלת לפיו, כי קפבר רבי יהודה, בעינן מקום שיהא "משולש", בדם, בבשר, ובאימורין.

דהיינו, לדעת רבי יהודה אין מחשבת חוץ למקומו פוסלת אלא אם חישב ליתן את הדם בחוץ, במקום שיש בו את שלשת התנאים הללו: שהוא ראוי בשעת היתר הבמות לזרוק עליו את הדם, ומותר לאכול בו בשר קדשים, ואפשר להקטיר בו את האימורים. ורק מחשבת חוץ למקומו שכזו פוסלת, ולא

קבלה, אין זו מחשבת עשייה. ואמנם, מחשב לשפוך דמו, נחשב כמעשה, כיון שפסול הזבח מחמת שפיכת הדם, אינו רק משום מחוסר זריקה אלא הוא פסול בפני עצמו.

8. הקשה הגרי"ז, בגמרא לקמן [פב ב] מבואר, שאם הכניס את הדם להיכל דרך משופש, דהיינו גגין ועליות של בית המקדש, לא נפסל בכך, שאינו נפסל אלא דרך הבאה, וא"כ מה הוקשה לגמרא שיפסול רבי יהודה במחשבת הכנסה לפנים, הלא יכול להכניסו באופן זה שאינו נפסל בכך?!?

9. כן כתב רש"י. ודבריו נתבארו בתוס' לעיל [כו ב ד"ה אמר שמואל], כיון שכבר אמרה

ואם יש דם הנפש, יחזור ויזרוק, אלא בהכרח מדובר כאן באופן שחישב ליתן את כל הדם שלא במקומו, שאם היה עושה כן בפועל, היה הזבח נפסל משום נשפך הדם.

אולם כתב, שאף לרבי יהודה, אם חישב בעת השחיטה שלא לקבל את הדם, או לקבל את דם קדש הקדשים בדרום, שאין זו קבלה, לא יפסל הזבח בכך, כי לא פסל רבי יהודה משום מחשבה כמעשה, אלא אם חישב לעשות פסול בפעולתו, אבל בחישב להימנע מעשייה בשב ואל תעשה, וממילא היה הזבח נפסל, לא שייך פסול זה. ולכך, מחשב להניח את הדם למחר נחשב מחשבת עשייה ופסול, אבל מחשב שלא לקבלו או לקבלו במקום שאינו ראוי לקבלה, שאין הזבח נפסל אלא מחמת שהוא מחוסר

הכתוב שני ענינים: האחד – **חטאת ששחטה בדרום**, דהיינו אזהרה שלא לעשות כן, והשני אזהרה על **חטאת שנכנס דמה לפנים**, **שהיא פסולה**. ולא על הכנסה בפועל דיבר הכתוב, שהרי בזביחה הוא עוסק, אלא אזהרה שלא ישחט על מנת להכניס דמה לפנים.¹⁰ ומאחר וקראו הכתוב "דבר רע", בהכרח שנפסלת על ידי כך. הרי שאף לרבי יהודה אין מחשבת חוץ למקומו צריכה מקום המשולש!?

ומקשינן על קושיא זו: וכי אפשר לומר כי לית ליה לרבי יהודה דרשת הכתוב מ"שלישי",¹¹ המלמדת שצריך שיחשב על הוצאה למקום המשולש?

והתנן: אמר רבי יהודה: אם הכניס את דם

חטאת החיצונה לפנים בשוגג כשר. ודייקנו מכאן, **הא אם הכניס במזיד פסול. וקיימא לן שבמזיד פסול רק באופן שכיפר בו**, דהיינו שנתן ממנו על גבי מזבח הפנימי, אבל אם הכניס ולא נתן, אפילו במזיד אינו פסול.

ואם כן, **השתא, ומה התם, דעיילי עיילא את הדם לפנים**, מכל מקום, **רק אי כיפר, אין, או נפסל, אבל אי לא כיפר, לא נפסל**.

אם כן, **הבא, שלא עשה מעשה, אלא דחשיב חשויבי בלבד להכניסו לפנים, לא כל שכן שאין הוא נפסל בכך!**¹² הרי שסובר רבי יהודה, שאין מחשבת הכנסה לפנים פוסלת.

ומתריצין: **תרי תנאי שנו את המשנה והברייתא הללו, ואליבא דרבי יהודה**

משמע שבאה הגמרא להוכיח שדורש רבי יהודה דרשת "שלישי", ובאמת אין זה כן שהרי הוכחת הגמרא הינה ממה שסובר רבי יהודה שאם הכניס את דמי חטאת החיצונה לפנים פסול, ומבואר בגמרא כיון שלא פסל בהכנסה בעלמא, אלא באופן שנתן ממנו על המזבח הפנימי, כל שכן שלא יפסול במחשבת הכנסה, הרי שאין זה משום שדורש דרשת "שלישי" לענין מחשבת חוץ למקומו, אלא שאין הדם נפסל כלל בהכנסתו לפנים!?

ובשיטה מקובצת גרס בגמרא "ולית ליה לרבי יהודה האי סברא", וכתב הקרן אורה, שלגירסה זו לא קשה, שלא הוכיחה הגמרא אלא דבר זה שלא פסל רבי יהודה מחשבת הכנסה לפנים, שהרי אין הדם נפסל בהכנסתו לפנים.

¹². הקשו התוס' [ד"ה הכא דחשובין], הרי משנתנו עוסקת באופן שחישב "ליתן" את הדם בפנים, והיינו להכניס ולכפר, וכיון שמחשבה כמעשה, יש לו להיפסל, כדין הכניס במזיד

הגמרא שסובר רבי יהודה שלא במקומו כמקומו דמי, הרי שאין פסול בזריקה חוץ למקומו, ורק מדין הכנסת דם החטאת לפנים הפוסלת הוקשה לגמרא.

אולם, כתבו שם התוס' דעה אחרת, והיא, שלגבי דמים הפנימיים שנתנם בחוץ או להיפך, לא נאמר דין זה ששלא במקומו כמקומו, ובזה מודים כולם שאינו כמקומו, ולכך שאלה הגמרא גם מהניתנים בפנים שנתנם בחוץ, שיש לזבח להיפסל משום מחשבה כמעשה, כיון שאם היה עושה כן בפועל לא היה נחשב כמקומו.

¹⁰. כתב הקרן אורה, שהוצרך רבי יהודה פסוק לדבר זה, ולא פסלו משום מחשבה כמעשה, כי בא הפסוק להוציא מדין מקום המשולש, הנלמד מדרשת "שלישי", ולומר שמחשב להכניס דמו לפנים גם פסול, אף על פי שאינו מקום המשולש.

¹¹. כך הגירסה לפנינו! והקשה הקרן אורה,